

ਪੋੜੀ 12-15

ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ: ਅਵਸਥਾ ਸੱਚ ਮਿਲਣ ਉਪਰੰਤ

ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ, ਸੁਣ ਕੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਬੇਅੰਤ, ਅਥਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸਮਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਉਸਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਕਿ ਵਰਨਣ ਕਰੋਗੇ, ਉਹ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਬਦਲਾਓ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

“ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ”

ਸੱਚ ਦੇ ਸੰਬੰਧ 'ਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਹਾ ਅਸਤਿ ਹੋ ਜਾਇਗਾ। ਜਿਨ੍ਹਾ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣੋਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਪਾਓਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੁਣ ਕਸੋਟੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਪਰਖਦੇ ਹੋ। ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਘਟੀਆ, ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਸਮਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਗਿਆਨੀ ਜਦ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਤਦੋਂ ਹੀ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਜੋ ਕਹਿਣਾ, ਸਮਝਾਉਣਾ ਸੀ ਉਹ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਉਸਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ, ਉਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ।

“ਵਡੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰਾ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰਾ ॥

ਕੋਇ ਨ ਜਾਣੈ ਤੇਰਾ ਕੇਤਾ ਕੇਵਡੁ ਚੀਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਭਿ ਸੁਰਤੀ ਮਿਲਿ ਸੁਰਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਸਭ ਕੀਮਤਿ ਮਿਲਿ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ ॥

ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਗੁਰ ਗੁਰਹਾਈ ॥

ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ ਤੇਰੀ ਤਿਲੁ ਵਡਿਆਈ ॥੨॥”

ਗਿਆਨੀ, ਗਿਆਨਿਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨੀ ਰਲ ਕੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਪਤੀਜੇ ਹੋਏ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖਾ ਮਣ ਕਾਗਜ਼, ਪਵਨ ਵਾਂਗੂ ਚਲਣ ਵਾਲੀ ਕਲਮ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਤਿਲ ਮਾਤਰ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

“ਨਾਨਕ ਕਾਗਦ ਲਖ ਮਣਾ ਪੜਿ ਪੜਿ ਕੀਚੈ ਭਾਉ ॥

ਮਸੂ ਤੇਟਿ ਨ ਆਵਈ ਲੇਖਣਿ ਪਉਣੁ ਚਲਾਉ ॥

ਭੀ ਤੇਰੀ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਵੈ ਹਉ ਕੇਵਡੁ ਆਖਾ ਨਾਉ”

ਉਹ ਨਿਰੰਜਨ ਨਾਉਂ ਹੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਮਨਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਮਨ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਮਨਨ ਨਾਲ ਮਨ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਵਿੱਚ ਚੇਤੰਨਤਾ, ਜਾਗਰਿਤੀ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਜਾਗਦੇ ਹੋ ਇਹ ਅੰਨਤ ਲੋਕ ਸਭ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਆਪਣੀ ਸੰਪੂਰਨ ਮਹਿਮਾਂ ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਰੱਤੀ-ਰੱਤੀ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਹਸਤਾਖਰ, ਪੱਤੇ-ਪੱਤੇ ਉਤੇ ਉਸਦਾ ਨਾਉਂ, ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਧੁੰਨ, ਹਵਾ ਦੇ ਬੁੱਲੇ-ਬੁੱਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਗੀਤ। ਤਦ ਇਹ ਜੀਵਨ, ਤਦ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਨਨ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਉਤੇ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ ਪੈਂਦੀ। ਜੇਕਰ ਮਨਨ ਨਾਲ ਕੁਝ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾ ਉਤੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਕ ਕੇ ਚਟਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਰੋਜ਼ ਬੁੱਕੋਗੇ, ਰੋਜ਼ ਚੱਟੋਗੇ। ਰੋਜ਼ ਮੂੰਹ ਉਤੇ ਮਾਰ ਖਾਣੀ ਪਏਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੇਹੋਸ਼ੀ, ਹੰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵੀ ਪੱਕੀ ਅਸਲਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਪਲ-ਪਲ ਬਦਲੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਮਨਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਯਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਮਰਦੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹਨ, ਪਰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕੋਈ ਪੂਰੇ ਹੋਸ਼ ਨਾਲ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਯਮ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ - ਭੈਅ। ਜਦ ਆਦਮੀ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲੱਘਿਆ, ਤਾਂ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਕੰਬਦਾ, ਰੋਂਦਾ, ਚੀਖਦਾ, ਚਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਦਮ ਤਕ ਸੁਆਸ ਨੂੰ ਫੌੜ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਚ ਜਾਵਾਂ। ਕੋਈ ਵੀ ਬਹਾਨਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਬਚਾ ਲਵੇ! ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਗਿੜ ਗਿੜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਭੈਅ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ - ਇਸਦਾ ਨਾਉ ਯਮ ਹੈ।

ਪਰ ਜਿਸਨੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਜਾਗ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਉਸਦਾ ਭੈਅ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਉਹ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪੂਰਣਤਾ ਹੈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਮੌਤ ਭੈਅ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਦੁਆਰ ਹੈ। ਮੌਤ ਤਾਂ ਬੁਲਾਵਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚ ਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਨਾ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੰਬਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਨੰਦ ਮਗਨ ਉਸ ਪਰਮ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਹੋ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਮੌਤ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੌਤ ਕਸੋਟੀ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਕਿਵੇਂ ਮਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਜਿਵੀਆ। ਜੇਕਰ ਆਨੰਦਿਤ, ਸ਼ਾਤ, ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਮਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਕੀਮਤੀ, ਮੁੱਲਵਾਨ ਸੀ। ਇਹ ਪੂਰਨਾਕ੍ਰਿਤ (ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਵੇਲੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਖਰੀ ਕਿਰਿਆ) ਹੈ। ਜੇਕਰ ਰੋਂਦਾ, ਵਿਲਕਦਾ ਮਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਇੱਕ ਨਰਕ, ਸੰਤਾਪ ਸੀ।

ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮਰਨ ਨਾਲ ਯਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਉਹ ਨਿਰੰਜਨ ਨਾਉਂ ਹੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਮਨਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਮਨ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਮਨਨ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ, ਔਖਿਆਈ, ਔਕੜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਔਕੜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਔਕੜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੂਰਛਿਤ ਹੋ। ਅਤੇ ਔਕੜਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਪਾਇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਔਕੜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਓਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਨਾ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕੋਗੇ। ਔਕੜਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਰਾਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਜਾਗ ਜਾਵੋ, ਸਾਰੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੀ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਵੈਰਨ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਉਲਝੇ ਹੋ। ਹੋਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਸੰਭਲ ਕੇ ਚਲੋ, ਤੁਸੀਂ ਨਵੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹੋਗੇ।

ਮਨਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ-ਸਹਿਤ ਵਿਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਤਿਕਾਰ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨਾ ਸਮਝਣਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇੱਕੀ ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਸਲਾਮੀ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਜਲੂਸ ਦੇ ਮੀਲ ਲੰਬਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਹਵਾਈ ਜ਼ਗਜ਼ਗ ਰਾਹੀਂ ਫੁੱਲ ਵਰਸਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ ਉਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਫੋਟੋ ਛਪਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਉਹ ਕੀ ਸਤਿਕਾਰ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗਰਿਮਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਮੌਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਮਿਲਣ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਨੰਦ ਭਾਵ ਨਾਲ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਧੰਨਵਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਸਦੇ ਧੰਨਵਾਦ ਦੀ ਛਾਪ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ, ਰੋਮ-ਰੋਮ ਉਤੇ ਲਿਖੀ ਪਾਉਗੇ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਰਾਹ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕਿਸੇ ਰੁੱਖ ਹੇਠਾਂ ਮਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਉਸਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣ ਪਰ ਉਸਦਾ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਸਤਿਕਾਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗਰਿਮਾ ਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਭੈਅ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਦ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਵਿਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਮੌਤ ਜੇਕਰ ਭੈਅ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਵਿਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਕਿਵੇਂ ਵਿਦਾ ਹੋਵੇਗੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ? ਰੋਂਦੇ, ਬਿਲਕਦੇ, ਗਿੜ-ਗਿੜਾਉਂਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਲੋਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਣ, ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਬੈਂਡ ਬਾਜੇ ਵਜਾ ਦੇਣ ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੈਂਡ ਬਾਜੇ ਦੇ ਰੌਲੇ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡਾ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲੁਕੇਗਾ, ਵਰਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਹੇਠਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੜਦੀ ਹੋਈ ਬਦਬੂ ਨਾ ਲੁਕੇਗੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਜੋ ਗਹਿਰਾ ਸੰਤਾਪ ਹੈ ਉਹ ਨਾ ਲੁਕੇਗਾ। ਤੁਹਾਡੀ ਮੌਤ ਸਤਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਮਨਨ ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਈ ਰਾਹ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਭਟਕਦਾ। ਮਨਨ ਨਾਲ ਹੀ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹੋ, ਧਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ। ਮੰਦਰ, ਮਸਜਿਦ, ਗਿਰਜਾ, ਗੁਰੂਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਜੋੜ ਪਾਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂਦੁਆਰੇ ਆਦਿ ਜਾਓਗੇ - ਸੁਤੇ ਬੇਹੋਸ਼! ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਦੁਕਾਨ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਉਹ ਹੀ ਗੁਰੂਦੁਆਰੇ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਡਾ ਢੰਗ ਬਦਲਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਢੰਗ ਬਦਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕਰਦੇ ਰਹੋਗੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਰਹੋਗੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਰਿਦੁਆਰ ਗਏ, ਪਿਤੱਰ-ਪੱਖ ਚੱਲਦਾ ਸੀ। ਲੋਕ ਖੂਹ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰ ਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਾਨਕ ਨੇ ਵੀ ਬਾਲਟੀ ਚੁੱਕ ਲਈ, ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ। ਲੋਕ ਤਾਂ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਭੇਜ ਰਹੇ ਸੀ; ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਬਾਲਟੀ ਉਲਟਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ - ਪੁੱਜ ਮੇਰੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ। ਜਦ ਪੰਜ-ਦਸ ਬਾਲਟੀਆਂ ਰੋੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਤੇ ਸਾਰੀ

ਥਾਂ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ, ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਮਾਗ ਠੀਕ ਹੈ? ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੂਰਜ ਦੇ ਵੱਲ; ਪੁਰਖ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਪੱਛਮ ਦੇ ਵੱਲ ਉਲਟਾ ਪੰਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਅਤੇ ਇਹ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਪੁੱਜ ਮੇਰੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ? ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਖੇਤ?

ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਇਥੋਂ ਕੋਈ ਪੰਜ ਸੌ ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੈ। ਲੋਕੀ ਹੱਸਣ ਲਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ - ਤੁਸੀਂ ਪਾਗਲ ਹੋ; ਸ਼ੱਕ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਪੰਜ ਸੌ ਮੀਲ ਪਾਣੀ ਪੁੱਜ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁਰਖ ਕਿਤਨੀ ਦੂਰ ਹਨ? ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਉਹ ਤਾਂ ਅੰਨਤ ਦੂਰੀ ਉਤੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦ ਅੰਨਤ ਦੂਰੀ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਪੰਜ ਸੌ ਮੀਲ ਫਾਸਲਾ ਕੀ ਵੱਡਾ ਹੈ! ਜਦ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਖੇਤ ਤੱਕ ਵੀ ਪੁੱਜ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨਾਨਕ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ - ਥੋੜਾ ਜਾਗੋ। ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਥੋੜਾ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲੋ! ਕਿੱਥੇ ਪਾਣੀ ਪਾ ਰਹੇ ਹੋ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਵਕੂਫੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?

ਪਰ ਸਾਰਾ ਧਰਮ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਖਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪੁਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਗੰਗਾ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਪ ਖੁੱਲ ਜਾਣਗੇ। ਕੋਈ ਪਥਰ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਅੰਗੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭਾਵ, ਅਰਚਨਾਂ ਤੋਂ ਸਿਰ ਝੁਕਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਉਂ ਉਤੇ ਹਜ਼ਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਖਤਾਵਾਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹਨ।

ਧਰਮ ਦਾ ਸੰਬਧ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਤਦ ਹੈ, ਜਦ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਮਨਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਸੁਰਤਿ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਚਿੰਤ ਹੀ ਇਹ ਧਰਮ ਮਜਹਿਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਧਰਮ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ - ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਵਸਥਾ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਯਮਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਹਟ ਜਾਣਾ, ਗੁਆਚ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪਰਤ ਆਉਣਾ, ਮੁੜ ਘਰ ਪੁੱਜ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਿਰੰਜਨ ਨਾਉਂ ਹੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਮਨਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਮਨ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਮਨਨ ਨਾਲ ਹੀ ਮੋਖਸ਼ ਦੁਆਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੁਆਰ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਭਟਕਣਾ, ਔਕੜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਦੀਵਾ ਬਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ ਲਵੋਗੇ ਸਤਿ ਅਤੇ ਅਸਤਿ ਕੀ ਹਨ। ਕਾਮਨਾ ਹੈ ਅਸਤਿ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਅਨੁਕਰਣ ਹੈ ਸੰਸਾਰ। ਅਕਾਮਨਾ ਹੈ ਸਤਿ, ਮੋਖਸ਼ ਦਾ ਦੁਆਰ। ਮੰਗ ਹੈ ਬੰਧਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਗੋ, ਸਾਫ ਵਿਖਾਈ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਮੰਗੋਗੇ ਨਾ ਬੱਝੋਗੇ; ਨਾ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਨਾ ਬੰਧਨ, ਨਾ ਇਛਾ। ਅਤੇ ਜਦ ਕੋਈ ਇਛਾ ਨਹੀਂ, ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਰਵਾਜਾ ਖੁੱਲ ਗਿਆ।

ਮਨਨ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਨਾਨਕ? ਯਕੀਨਨ ਹੀ ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਪਤਨੀ, ਬੱਚੇ, ਭਾਈ-ਭੈਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਿਆ ਉਹ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ - ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਜਿੱਸ਼ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ। ਉਹ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਆਪਣੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਣ, ਬਿਨਾਂ ਚਾਹ ਤੋਂ। ਫਿਰ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਚਾਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹੋਣ, ਜਾਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਜਾਂ ਰਵਿਦਾਸ ਦੇ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਖਿੱਚ ਦਾ ਮਤਲਬ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ, ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਹੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੂਪਾਂਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਚੁਣਨਾ ਵਡੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਮਨਣਾ ਕੋਈ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਪਰਦਾਯ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ - ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ - ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਨ ਦੀ ਇਛਿਆ ਨਾਲ ਚੁਣਿਆ ਹੋਵੇ।

ਤੁਸੀਂ ਜਨਮ ਤੋਂ ਜੈਨ ਹੋ, ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ, ਕੋਈ ਬੋਧ ਹੈ। ਜਨਮ ਨਾਲ ਖੂਨ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾਂ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇਗੀ?

ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਅਣਸੁਲਝੀ ਘਟਨਾ ਘਟਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਕੋਈ ਮਨਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਤਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਮਨਨਸ਼ੀਲ ਵਿਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਉਹ ਵੀ ਵਿਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਿਹੜੇ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਬੱਚੇ, ਸਿੱਖ ਹੋਣਗੇ, ਬੋਧੀ ਹੋਣਗੇ ਜੈਨ ਹੋਣਗੇ। ਧਰਮ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ। ਧਰਮ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਤੋਂ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਮਨਨ ਨਾਲ ਭਿਖਿਆ ਦੇ ਲਈ ਭਟਕਣਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਮਨਨ ਉਸਨੂੰ ਮੰਗ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂਹੀਓ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਕਤ ਦੁਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਨਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਹੋਰ ਕੀ ਮੰਗਣਾ ਹੈ? ਆਖਰੀ ਮਜਿਲ ਆ ਗਈ! ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਮੰਗਣ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਸਭ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਹ ਨਿਰੰਜਨ ਨਾਉਂ ਹੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਮਨਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਮਨ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

LESSON 12-15

Central Idea: What's the position after meeting the True One

The state of contemplating man cannot be expressed who is after learning, listening of God accepted the truth because the True One is Infinite, Unfathomable and who merges into that also becomes equal to that. Can you write on God? He is where he ever was. He never changes, eternal and unmoving.

“True In The Primal Beginning. True Throughout The Ages. True Here And Now.
O Nanak, Forever And Ever True.”

Nothing can be spoken about Truth. And whatever is spoken becomes an untruth. The more you know, the more difficult you will find it to express yourself. Each word becomes a challenge to utter for now because you possess a touchstone within by which you test; as a result, all words seem too shallow and petty to express. A big event has taken place inside which cannot be contained by words. Whatever you say about it will be false and you will regret it later. Sages always repent after speaking, for they feel they could not say what they wanted to say; and they have said what should not have been said. For what they tried to convey the listener could not follow, and what he understood had no meaning.

“O my Great Lord and Master of Unfathomable Depth, You are the Ocean of Excellence. No one knows the extent or the vastness of Your Expanse.

||1||Pause||

All the intuitivist met and practiced intuitive meditation. All the appraisers met and made the appraisal. The spiritual teachers, the teachers of meditation, and the teachers of teachers -they cannot describe even an iota of Your Greatness.

||2||”

Sages of meditation, sages of sages all met and made the assessment of contemplating man. And if they had hundreds of thousands of stacks of paper, and their pen were able to move like wind even then they were not able to express an iota of the state of mind.

“O Nanak, if I had hundreds of thousands of stacks of paper, and if I were to read and recite and embrace love for the Lord, and if ink were never to fail me, and if my pen were able to move like the wind -even so, I could not estimate Your Value. How can I describe the Greatness of Your Name? ||4||2||”

The name of the Flawless One is such that only contemplating can know it.

Through contemplation the inner self and intellect awakens. The day you awaken all the heavenly bodies, the whole universe becomes visible. Life manifests in its complete and perfect glory. Then you see His initials in all things great and small. You will find His name on every leaf, His resonance in every pore of your body; you will hear His melody in the winds. Then the whole of existence unfolds.

Through contemplation alone you need not bear the slap on the face. Through contemplation you need not spit out your words only to take them back again, bearing the insults and abuse, or even a slap on the face for whatever you said in your dullness, ego. There is nothing stable within you, nothing crystallized.

Through contemplation you no longer have to go along with the god of death. Everyone dies, but once in a while a man dies consciously. Yama. The meaning of Yama is fear. One who lives in nonawareness, dies in nonawareness. He trembles, cry, shout and wails for someone to save him from death. He holds onto the very last breath of life, wanting to be saved from the jaws of death by any means. He uses all excuses, tricks such as weeping, beseech to save him from death. These are the signs of fear – the name of which is Yama.

But a person who dies in full awareness is not obsessed by fear. Without fear he comes to realize that death is the culmination of life and not its end. Far from being fearsome, death is the gateway to His abode, an invitation to His dwelling, a process of merging into Him. There is no need to be terror-struck, tremble, weeping and lament; rather, he enters into the faultless beauty of death, filled with joy and celebration – as if he is going to meet his beloved.

Your actual experience of death depends on what you are. Death is the statement, the test, of how you have lived. If at that moment a man is cheerful, serene and filled with bliss and thanksgiving, know that his life was incomparable, for death is the ultimate offering to God. If he weeps and wails it is a sure sign that his life was a tale of anguish, a veritable hell.

That's why Guru Nanak says, through contemplation, you gain freedom from the God of death. The name of the Flawless One is such that only contemplating can know it.

Through contemplation the path is cleared of all obstacles, hitches. All obstructions are within you and not outside. Obstacles are there because of your insensibility and they cannot simply be removed. The only way is to awaken within; then all obstacles vanish. Your insensitivity is your enemy and because of it you are enmeshed in endless entanglements. No matter how cautious you are, you keep adding fresh hindrances at every step.

Through contemplation a man departs with dignity and honour. This dignity and honour do not mean that Government salutes with 21 canons, procession is two miles long, the aeroplane showers down flowers, your photo will be published in the headlines of first page of newspapers. Guru Nanak has no meaning with this kind of honour. Actually, this is not an honor. There is a different kind of honour that does not depend on others; it is the respect that arises out of internal dignity. He dies with grandeur who feels death to be the union with God. He departs with joy and celebration in his heart, being grateful to existence for the life

granted him. His air of thanksgiving for everything around is imprinted on his face and in his every pour. Then it is not significant how many followed his coffin or where he died. None of these matters to his real dignity, his glory, his nobility, which are intrinsic qualities. When death is no longer fearsome to you, you die with dignity; otherwise, you cannot. For how can you be dignified when you weep and wail, entreat and beg? Then what does it matter how many people follow your funeral? All the pomp and ceremony cannot erase your anguish. All the flowers showered on you cannot smother the stink within you; the booming salute cannot overcome the uproar of sorrow and woe within you. Your death will be devoid of honor.

Through contemplation one is saved from wandering astray, connection to religion is established. No matter how many scriptures you read, you cannot establish contact thereby with religion. No temple or mosque or church can connect you with religion. Slumbering, insensitive you go to worship; the same you who runs the shop, also goes to the house of worship. Your attitude should change, and once it is altered, everything else is transformed accordingly; otherwise, you will keep on trying everything and yet remain your same old self.

Nanak went to Hardwar during the month of offerings to the dead. People were filling vessels with water, and then, facing East, were throwing them into the sky in order to reach their forefathers in heaven. Nanak picked up a bucket also, but he turned towards the West, and each bucket of water he poured, he cried out, "Reach my fields!" After emptying a number of buckets, the people round him remonstrated. "What are you doing? You are turned in the wrong direction. You should face towards the rising sun! And why do you say, 'Reach my fields'? Where are your fields?" Nanak replied. "About five hundred miles from here." The people began to laugh. And you expect the water you throw here to reach your fields five hundred miles away? You are really out of your mind. How far away are your forefathers? Nanak asked. They are infinitely far away, they replied. If your water can reach your ancestors an infinite distance away, why can't my water cover a mere five hundred miles? asked Nanak.

What is Nanak trying to say? He is asking them to think a little, ponder, what is this foolishness you indulge in? Become a little aware; what do you gain by such actions?

Unfortunately, all religion is filled with such stupidities. Some send water to ancestors, some bathe in the Ganges to wash away sins, yet others sit before idols without any feeling of worship or adoration, merely to ask for worldly things. A thousand foolishness's prevail in the name of religion.

Contact with religion is established only when a person attains contemplation. When a person awakens, awareness appears within him. Certainly, religion is not some creed or sect. Religion – dharma – means nature, the natural order of things. To be established in one's own nature is to be established in God. To be removed from one's nature is to be lost. To return to one's own nature is to return homewards. The name, Niranjana – God, the spotless, the flawless one – is such that only he who contemplates his heart knows.

Through contemplation the door to liberation is attained. The gateway is within you, the wandering, obstructions are within you. When once the lamp is lit you can see in both

directions: what is truth and what is untruth. Under the light of the lamp all desire is seen as untruth, and to follow desire is the mundane world. The desire lessness is truth and also the gateway to liberation. As soon as you awaken, your eyes are open completely and you see clearly. Cease desiring and the bonds are severed; there will be neither expectations nor attachments. When desire is missing there are no fetters; only then are the portals of liberation open.

Through contemplation THE FAMILY can be saved. Which family is Nanak talking about? Certainly not of wife, children, brothers and sisters, for Nanak could not save them; nobody can. There is another kind of a family, that of shabad (word) and disciples, that is actually THE FAMILY, for it is here that love occurs in its pristine purity. This love is born out of desire lessness; it happens without any reason. It hardly matters whether these words are of Guru Nanak, or Bhagat Kabir, or Ravidas. The affection, fascination towards Guru Nanak's words means you joined his family of their own free will. The love that you have not chosen yourself cannot transform you. To choose Nanak is a great revolutionary act, but to be born into a Sikh household and call yourself a Sikh is no revolution. Sect means you have acquired by birth and family denotes what you have chosen yourself.

You are a Jain by birth, or a Hindu, or a Buddhist. Birth gives you blood; How does it give you your soul?

And that's why an unresolved riddle follows. when a person attains contemplation there is a light around him in which he floats and allows others to float also. When the contemplating person departs, and also those who had offered their lives unto him. Then the children born into their families identify themselves with the sect of their parents and call themselves Sikhs or Buddhists or Jains; but they have no personal connection with the religion they profess. Religion is a personal decision. No one can be religious by birth.

Through contemplation you no longer beg for alms. As contemplation crystallizes, desires fall that's why he attains liberation. Through contemplation God is attained. What else do you seek? Having reached the ultimate, there is nothing more ahead. Having attained all, what is still left to desire? The name of the Flawless One is such that only contemplating can know it.